

Набрав чинності Закон "Про забезпечення функціонування української мови як державної"

Консультує начальник Головного територіального управління юстиції у Миколаївській області Роман Возняк

Єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова. Державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави.

Статус української мови як єдиної державної мови передбачає обов'язковість її використання на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя.

Дія Закону не поширюється на сферу приватного спілкування та здійснення релігійних обрядів.

Порядок застосування кримськотатарської мови та інших мов корінних народів, національних меншин України у відповідних сферах суспільного життя визначається законом щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України.

Також, Уряд має затвердити Державну програму сприяння опануванню державної мови. Загалом, кожен громадянин України зобов'язаний володіти державною мовою. Держава організовуватиме безкоштовні курси української мови для дорослих та забезпечуватиме можливість вільно опанувати державну мову громадянам України, які не мали такої змоги. Особа, яка має намір набутися громадянство України, зобов'язана засвідчити відповідний рівень володіння державною мовою.

Володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків Закон зобов'язує:

- вищих посадових осіб держави, народних депутатів;
- державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування;

- голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників і заступників;

- службовців Нацбанку;

- осіб начальницького (середнього і вищого) складу Нацполіції, інших правоохоронних та розвідувальних органів, посадових осіб інших органів, яким присвоюються спеціальні звання;

- осіб рядового, сержантського і старшинського складу Нацполіції, інших правоохоронних, розвідувальних органів, інших органів, яким присвоюються спеціальні звання;

- прокурорів; адвокатів; нотаріусів;

- суддів, які обрані чи призначені відповідно до Конституції та здійснюють правосуддя на професійній основі, членів та дисциплінарних інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, членів Вищої ради правосуддя та інших посадових та службових осіб;

педагогічних та науково-педагогічних працівників;
медпрацівників державних і комунальних закладів охорони здоров'я.

Необхідно зауважити, що з 16 липня 2021 року рівень володіння державною мовою деякими категоріями осіб (зокрема, прокурорами, суддями, членами ВККС і ВРП, держслужбовцями, керівниками закладів освіти) засвідчуватиме державний сертифікат про рівень володіння державною мовою, який видаватиме Національна комісія зі стандартів державної мови. В той же час, якщо особи на 16 липня 2021 року вже обіймають вищенаведені посади, отримувати зазначений сертифікат їм буде непотрібно.

Адвокати, нотаріуси, педагоги, медики з 16 липня 2021 року мають засвідчувати рівень володіння державною мовою документом про повну загальну середню освіту за умови, що такий документ підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни), або державним сертифікатом про рівень володіння державною мовою, який видаватиме зазначена вище Національна комісія.

Нацкомісія зі стандартів державної мови розробить і затвердить класифікацію рівнів володіння державною мовою з урахуванням рекомендацій Ради Європи з мовної освіти.

За результатами проведеного іспиту на визначення рівня володіння державною мовою особа отримає державний сертифікат, що засвідчує один з рівнів за шкалою: початковий рівень А, середній рівень В та рівень вільного володіння мовою С.

У судах судочинство провадиться і діловодство здійснюється державною мовою. У судовому процесі може застосовуватися інша мова, ніж державна, у порядку, визначеному процесуальними кодексами та Законом "Про судоустрій і статус суддів". Текст судового рішення має складатися з урахуванням стандартів державної мови.

Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова. З 1 січня 2030 року мовою ЗНО за результатами здобуття повної середньої освіти та вступних випробувань є державна мова, крім ЗНО з іноземних мов.

З 16 липня 2020 року наукові видання публікуються державною, англійською та/або іншими офіційними мовами ЄС. У разі публікації англійською та/або іншими офіційними мовами ЄС опубліковані матеріали мають супроводжуватися анотацією та переліком ключових слів державною мовою. Державною або англійською мовою відтоді мають виконуватися дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, доктора мистецтва, доктора наук, або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях, а також автореферати та відгуки опонентів. Такі самі вимоги до публічного захисту зазначених робіт.

З 16 липня 2021 року українською мовою необхідно проводити культурно-мистецькі, розважальні та видовищні заходи. Застосування інших мов під час таких заходів дозволяється, якщо це виправдано художнім, творчим задумом організатора заходу. Публічне виконання та/або публічний показ театральної вистави іншою мовою, ніж державна, в державному чи

комунальному театрі супроводжуються перекладом українською мовою за допомогою субтитрів, звукового перекладу чи в інший спосіб. Мовою музейної справи та мистецьких виставок буде українська мова. Українська мова буде також мовою поширення та демонстрування фільмів в Україні. Фільми, вироблені українськими кінематографістами, розповсюджуватимуться та демонструватимуться в Україні з мовною частиною звукового ряду, виконаною державною мовою, у тому числі шляхом дублювання або озвучення. Національні фільми можуть демонструватися кримськотатарською мовою, іншими мовами корінних народів. Українську мову визначено також мовою туристичного та екскурсійного обслуговування.

Використання української мови як обов'язкової для друкованих ЗМІ загальнодержавної і регіональної сфер розповсюдження стане обов'язковим через 2,5 роки; для друкованих ЗМІ місцевої сфери розповсюдження - через 5 років. Друковані ЗМІ буде дозволено видавати іншими, ніж державна, мовами за умови, що одночасно з відповідним тиражем видання іноземною мовою видаватиметься тираж видання державною мовою.

З 16 липня 2022 року набуде чинності норма про те, що інтернет-представництва (в тому числі веб-сайти, веб-сторінки в соцмережах) органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної та комунальної форм власності, ЗМІ, зареєстрованих в Україні, а також суб'єктів господарювання, що реалізують товари і послуги в Україні та зареєстровані в Україні, виконуватимуться українською мовою. Поряд з версією інтернет-представництв, виконаних українською мовою, можуть існувати версії іншими мовами. Версія українською мовою повинна мати не менше за обсягом та змістом інформації, ніж іншомовні версії, та завантажуватись за замовчуванням для користувачів в Україні.

Положення про українську мову в технічній та проектній документації запрацює з 16 липня 2020 року.

Крім того, з 16 січня 2020 року українська мова буде обов'язковою в рекламі. Вона має бути мовою реклами на телебаченні і радіо.

Мовою у сфері охорони здоров'я, медичної допомоги та медичного обслуговування є державна мова. Проте на прохання особи, яка звертається за наданням медичної допомоги чи послуг з медичного обслуговування, її персональне обслуговування може здійснюватися також іншою мовою, прийнятною для сторін. А положення про те, що заклади охорони здоров'я складатимуть документи, які стосуються стану здоров'я пацієнтів, державною мовою, запрацює з 16 липня 2020 року.

Також, з 16 липня 2020 року запрацює положення про те, що назви аеропортів, портів, станцій, зупинок, власні назви транспортних засобів мають подаватися українською мовою за правилами українського правопису. Зазначені назви можуть передаватися за допомогою літер латинської абетки відповідно до звучання державною мовою. У назвах аеропортів можуть застосовуватися спеціальні ідентифікатори (коди), що складаються з літер латинської абетки і присвоюються аеропортам міжнародними організаціями.

З цієї ж дати українська мова стане обов'язковою в діяльності політичних партій.

Слід зазначити, що вводиться посада Уповноваженого із захисту державної мови. Через шість місяців з дня призначення Уповноваженого запрацюють положення про розгляд ним скарг, здійснення державного контролю за застосуванням державної мови, а також про порядок накладення штрафів на суб'єктів господарювання за порушення закону щодо застосування державної мови у сфері обслуговування споживачів.

Також наголошуємо, що прикінцевими положеннями передбачено адміністративну відповідальність за порушення Закону. Введення цієї норми перенесено на три роки з метою дати громадянам достатньо часу для опанування української на належному рівні.

Порушення вимог Закону під час засідань, заходів, зустрічей і робочого спілкування, в актах, діловодстві та документообігу в органах державної влади, органах влади АР Крим і органах місцевого самоврядування, на державних і комунальних підприємствах, в установах та організаціях, інших суб'єктах господарювання державної і комунальної форми власності, у судочинстві та діловодстві у судах України, в органах правопорядку, розвідувальних органах, державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями, на державному кордоні України, у процесі виборів та референдумів, у міжнародних договорах України - накладення штрафу від 3400 до 6800 грн. або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

Порушення вимог Закону у сфері освіти, науки, культури, книговидавництва, у користувацьких інтерфейсах комп'ютерних програм та веб-сайтів, у сфері інформації для загального ознайомлення, публічних заходів, технічної і проектної документації, реклами, охорони здоров'я, спорту, телекомунікацій та поштового зв'язку, транспорту:

тягнуть за собою накладення штрафу від 3400 до 5100 грн.

або попередження, якщо порушення вчинене вперше.

За повторне порушення передбачено суворіші штрафи.